

İLKOKUL ÖĞRETMENLERİNİN KAYNAŞTIRMA ÖĞRENCİLERİNE YAKLAŞIMLARINA İLİŞKİN OLUMSUZLUKLAR

Prof.Dr. Mehmet Taşdemir
Ahi Evran Üniversitesi
mttasdemir1963@gmail.com

Öğr. Gör. Figen Taşdemir
Ahi Evran Üniversitesi
ftasdemir@ahievran.edu.tr

Öğrtm. Volkan Keskinkılıç
MEB
volkan.mat@hotmail.com

Öğrtm. Ali Cemal Köksal
MEB
k_oksal@hotmail.com

Öğrtm. Cem Şahin
MEB
cemsahin40@yahoo.com

Özet

Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde uygulamaya konulan kaynaştırma uygulamaları ile özel eğitime muhtaç bireylere özel eğitim kurumları yanında normal okullarda eğitim vermek ve özel eğitim ihtiyacındaki bireylerin normallerle birlikte eğitimini gerçekleştirmek hedeflenmektedir. Normal sınıflarda kaynaştırma eğitiminin beklenen yararı elde etmesinde öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine olan yaklaşımları önemli rol oynamaktadır.

Araştırma ile sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı sergilemiş oldukları olumsuz davranışların neler olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılarak, bu konuda öğretmenlerin duyarlıklarına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma türünde bir durum çalışmasıdır. Araştırma verileri Kırşehir il merkezinde öğretmenlik uygulamasına katılan 84 öğretmen aday görüşlerine dayalı olarak elde edilmiştir. Araştırmada katılımcı öğrencilerce, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı göstermiş oldukları olumsuz davranışlara ilişkin 6 kategoride sınıflandırılmış 423 olumsuz görüş belirtilmiştir. Bu görüşlerin gözlenme sıklıklarına göre ilk üç sırada belirtilenler, öğretim etkinlikleri açısından gözlenen olumsuzluklar, psikolojik yaklaşımlarda olumsuzluklar, sosyal çevre açısından olumsuzluklar olduğu görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kaynaştırma Eğitimi, Sınıf Öğretmeni, Öğretmen Davranışı.

NEGATIVITIES OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS APPROACHES TO MAINSTREAMING STUDENTS

Abstract

Turkish national education system, with mainstreaming education practices, aims to provide training for students in need of special education with other students besides special education institutions. The attitudes of the teachers to the mainstreaming students play an important role in achieving the expected benefits of mainstreaming education in normal classrooms.

Through research, it was tried to find out what negative behaviours the primary school teachers showed against the mainstreaming students and it is aimed to contribute to the teachers. Research is a qualitative case study. The research data were obtained from the opinions of 84 teacher candidates who participated in the teaching practice in Kırşehir province. In this research participants reported 423 negative opinions, categorized in 6 categories, about negative behaviours of primary school teachers towards mainstreaming students. According to the frequency of these observations, the first three ranks as negativities observed in terms of teaching activities, Negativities in psychological approaches and negativities in terms of social environment.

Keywords: Mainstreaming Education, Primary School Teacher, Teacher Behavior.

GİRİŞ

Kaynaştırma eğitimi ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde 20. yüzyılın sonlarına doğru çıkarılan ve özel gereksinimli bireylerin eğitim faaliyetlerini düzenleyen yasa ile başlatılmıştır. Yasa ile engeli nedeniyle özel gereksinimleri olan çocukların engeli olmayan yaşlarıyla aynı ortamlarda eğitim görmesinin önemi vurgulanmıştır. Türkiye'de 1983 yılında çıkarılan Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar yasası ile özel eğitime ihtiyacı olan çocukların Milli Eğitimin genel esasları çerçevesinde eğitilmeleri, iş ve meslek sahibi olmaları ve topluma uyum sağlamaları amaçlanmıştır. 1988'de Özel Gereksinimli Çocukların Normal Sınıflarda Kaynaştırma Yoluyla Eğitimi konulu genelge yayınlanmış ve kaynaştırmanın esasları belirtilerek okullarda kaynaştırma eğitimine geçilmesi vurgulanmıştır. 1991 yılında toplanan Özel Eğitim Konseyinde kaynaştırma uygulamalarının yaygınlaştırılması ve özel gereksinimli bireylerin eğitim faaliyetlerinin engel durumları göz önüne alınarak bireysel planlamanın yapılması kararlaştırılmıştır. 1992 yılında da Zihin Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği'nde ilkokullarda yapılacak özel eğitim uygulamaları ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. 1997'de kabul edilen 573 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile ilk kez kaynaştırma uygulamaları sistemi oluşturulmuş, bu kararnamede erken eğitim, bireyselleştirilmiş eğitim ve kaynaştırma kavramlarına ayrıntılı olarak yer verilmiştir (Sucuoğlu, 2004). 2000 yılında yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde detaylı kaynaştırma tanımı ve engelli öğrencilerin eğitimlerindeki bireysellik vurgulanmıştır. Günümüzde yürürlükte olan ve 2006 yılında yayınlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 2009'da, 2010 da ve 2012 de bazı maddeleri değiştirilmiştir ve okullardaki kaynaştırma uygulamalarını detaylı bir şekilde ele almaktadır. Yönetmelikte kaynaştırma uygulamalarında işbirliğinin ve aile katılımının önemi vurgulanmış ve engelli öğrencilerin gelişimleri için rehabilitasyon merkezleri, sivil toplum kuruluşları ve rehberlik araştırma merkezlerini ile işbirliği yapılabileceği belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin, okul rehberlik servislerinin, okul idarelerinin ve ailelerin süreçteki rolleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

Son yıllarda Türkiye'de özel eğitime verilen önemle birlikte normal gelişim gösteren çocuklarla; özel eğitim gerektiren çocukların kaynaştırılması konusu eğitim tedbiri olarak ağırlık kazanmaya başlamıştır. Kaynaştırma eğitimi ile bireyselleşmiş eğitim plan ve programları içerisinde uygun görülen engelli çocuklarla, engelli olmayan yaşlılarını belirli sürelerde eğitim ve sosyal yönden bütünleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda kaynaştırmanın amacı, çocuğu normal hale getirmek değil, onun ilgi ve yeteneklerini en iyi şekilde kullanmasını sağlamak ve toplum içinde yaşayabilmesini kolaylaştırmaktır (Taşdemir, 2010; Metin, 1997; 2005; 1992; Sucuoğlu, ve Kargın, 2006; Gürsel, 2007; Batu ve Kırcaali-İftar, 2016; Mastropieri ve Scruggs, 2016).

Kaynaştırma eğitimde öğretmen geleneksel rolden uzak, öğrenci temelli anlayışı benimseyen, eşitliğe önem veren ve her şeyden önemlisi sosyalleşme aşamasında sınıf içi iletişimi dengede tutarak yaşanabilecek çatışmaları en aza indirip olası çatışmaları en iyi şekilde atlatan rolde olmalıdır. Öğretmenler özel gereksinimi olan öğrencilerin bireysel farklılıklarını çok iyi bilmeli, uygun şekilde eğitimi bireyselleştirmeli, uygun materyal ve yöntemi kullanmalı, değerlendirme kısmında hassas olmalı ve sınıf içerisindeki sosyal kabulü sağlayarak özel gereksinimli öğrenciler ile akranları arasındaki iletişimi kuvvetlendirecek gerekli ortam ve fırsatları sağlamalıdır.

Kaynaştırma eğitiminin temelinde engelli öğrencinin akranlarıyla birlikte eğitim alarak hayata hazırlanması ve engelli olmayan akranlarının engelli öğrencinin sosyalleşme sürecine katkıda bulunması esastır. Bu bağlamda sınıf içerisi iletişim ve sınıftaki engelli olan ve engeli bulunmayan öğrencilerin birbirlerine olan tutum ve davranışları son derece önem teşkil etmektedir. Kaynaştırma eğitiminin temel taşı olan unsur akran desteğinin sağlanmasıdır. Sınıf içerisinde iletişim çatışmalarının yaşanmaması ve kaynaştırma eğitiminin maksimum kazanımla nihayetlenmesi için sınıf içerisindeki öğrencilerin iletişimi oldukça önemlidir. Okul ortamlarında iletişim oldukça önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin akranlarıyla ve öğretmenleriyle gerçekleştirdikleri iletişim bazen olumlu ve yapıcı bazense olumsuz ve çatışmaya neden olan türden olabilmektedir. Okulların sosyokültürel yapılarına bakıldığında farklı aile yapılarından, farklı ekonomik seviyelerden, farklı kültürel yapılardan oldukça çeşitli öğrencinin bir arada bulunduğu görülür. Bu çeşitlilik sonucu okullarda öğrencilerin bireysel farklılıklarının olduğu, her birinin kişiliklerinde, bedenlerinde artı ve eksi yönlerin bulunduğu ve her öğrencinin iletişim tarzının birbirinden farklı olduğu gözlemlenir.

Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde uygulamaya konulan kaynaştırma uygulamaları ile özel eğitime muhtaç bireylere özel eğitim kurumları yanında normal okullarda eğitim vermek ve özel eğitim ihtiyacındaki bireylerin normallerle birlikte eğitimini gerçekleştirmek hedeflenmektedir. Normal sınıflarda kaynaştırma eğitiminin beklenen yararı elde etmesinde öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine olan yaklaşımları önemli rol oynamaktadır.

Araştırma ile sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı sergilemiş oldukları olumsuz davranışların neler olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılarak, bu konuda öğretmenlerin duyarlıklarına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmen adayı görüşlerine göre sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine ilişkin yaklaşımlarındaki olumsuzluklar nedir?
2. Öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerine karşı gösterdiği olumsuz davranışlar hangi kategorik davranış grupları içerisine girmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması ile desenlenmiştir. Durum çalışması; açıklamaya, anlamaya ve yordamaya odaklanan bir araştırma olarak (Woodside, 2010) özellikle olay ve bağlam arasındaki sınır net olmadığına gerçek yaşam koşullarında oluşan güncel bir olayı incelemek için kullanılmaktadır (Yin, 1994). Nitel durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011; Büyüköztürk, vd., 2008). Bu çalışmada durum çalışması yaklaşımı benimsenmiş olup, görüşme yolu ile veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubu amaçsal örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubu 2015–2016 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi sınıf eğitimi programlarında son sınıf öğrencilerinden, iki dönem okullarda öğretmenlik uygulamasını tamamlamış, 29'u erkek, 55'i kız olmak üzere toplam 84 kişiden oluşan son sınıf öğrencileridir.

Veri Toplama ve Analiz

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formundaki, Cinsiyet: Erkek ()Kız () **aldığınız kaynaştırma eğitimi de dikkate alarak staj yaptığınız okuldaki/lardaki öğretmenlerin kaynaştırma öğrencisine yaklaşımına ilişkin olumsuzluklar nelerdi?** maddelerine görüşlerini yazılı olarak belirtmeleri istenmiştir. Elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemlerinden kategorisel analiz yoluyla analiz edilmiştir. Bu çalışmada verilerin analiz sürecinde, tespit edilen görüşler katılımcıların yükledikleri anlamlar dikkate alınarak belirli tema/kategoriler halinde analiz edilip, açıklanacaktır. Katılımcı görüş formu; ilgili öğrencinin form no (1, 2, 3), cinsiyet (E,K) şeklinde kodlanmıştır. Örneğin, form no 45ve Erkek olan bir katılımcı "35E" olarak kodlanmıştır.

Geçerlik, Güvenirlik

Nitel araştırmalarda Geçerlik / İnanırlık, Güvenirlik / Tutarlılık ve Genellenebilirlik / Nakledilebilirlik sağlamak için ölçek geliştirme ve verileri sınıflandırmada uzman görüşlerine başvurulmuş, veriler araştırmacı tarafından gerekli güven ortamı sağlanarak, katılımcı gönüllülüğüne dayalı olarak gizlilik içerisinde elde edilmiştir. Bilgin'e (2000) göre içerik analizinde son aşama değerlendirme, çıkarsama ve yorumlamadır. veri analiz ve raporlaştırma süreci aşağıda açıklandığı biçimde gerçekleştirilmiştir:

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formunun geliştirilmesinde alan yazın taramasının ardından geliştirilen taslak görüşme formu 3 uzman görüşüne sunularak, "uygun", "uygun değil" ve "düzeltmesine dönük görüşleriniz" şeklinde görüş ve değerlendirmeleri istenmiştir. Daha sonra uzman görüş ve önerileri doğrultusunda yönerge ve maddelerin açık ve anlaşılabilirliği sağlanmıştır. Bu süreçte soruların güvenirliliği Miles & Huberman'ın (1994) formülü [*Güvenirlik = Görüş birliği / (Görüş birliği + Görüş ayrılığı)*] kullanılarak, hesaplanan uyum katsayısı 0,70 ve üzeri maddeler forma alınmıştır. Formun tüm maddelerine dayalı olarak hesaplanan uyum katsayısı 1.00 olarak hesaplanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşme 2016 Mayıs ayı içerisinde aynı anda gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, isimsiz formla yazılı olarak elde edilen katılımcı görüşleri araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Yarı-yapılandırılmış ve açık uçlu maddelere katılımcıların görüşme sorularına belirttikleri görüşler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiş, her bir belirtilen görüşlerin madde köküne göre gruplandırılarak ayrıntılı dökümü yapılmıştır. Daha sonra katılımcı görüşleri ifade ettikleri anlam bakımından sınıflandırılıp aynı anlama gelebilecek görüşler bir grup altında toplanarak sayısallaştırılarak bulguları yorumlanmıştır (Gay, Mills ve Airasian, 2006, Sönmez ve Alacapınar, 2011).

BULGULAR

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı olumsuz yaklaşımlarına ilişkin katılımcı görüşleri analiz sonuçları kategorik değerleri tablo ve grafiksel görseller olarak açıklanmıştır.

Tablo 1: Kaynaştırma öğrencilerine karşı olumsuz yaklaşımlar kategorik değerler tablosu

OLUMSUZ YAKLAŞIM KATEGORİLERİ	F
Pasifize etme	147
Psikolojik Yaklaşımları	97
Sosyal Çevre	74
Güven rı	33
Zararlı/Gereksiz Görme	41
Olumsuz Davranma	31
Toplam	423

Tablo 1'e göre katılımcı öğrencilerden sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı göstermiş oldukları olumsuz davranışlara ilişkin 6 kategoride sınıflandırılmış 423 olumsuz görüş belirtilmiştir. Bu görüşlerin gözlenme sıklıklarına göre ilk üç sırada belirtilenler, öğretim etkinlikleri açısından gözlenen olumsuzluklar, psikolojik yaklaşımlarda olumsuzluklar, sosyal çevre açısından olumsuzluklar olduğu görülmektedir. Tablo 1 değerlerine ilişkin grafiksel gösterim Grafik 1'de gösterilmiştir.

Grafik 1: Kaynaştırma öğrencilerine karşı olumsuz yaklaşımlar kategorik değerler sütun grafiği

Kategorilere göre gözlenen olumsuzluklara ilişkin bulgular tablolar (Tablo 2-10) halinde açıklanmıştır.

Tablo 2: Öğretim Etkinlikleri Açısından Gözlenen Olumsuzluklara İlişkin Alt Boyutlar ve Gözlenme Sıklıkları

PASİFİZE ETME	F: 147
Arka sıralara oturtma.	42
Düzeğe uygun araç, yöntem tekniklere yer vermeme.	23
Derse etkin katılımını sağlamak istememe/engel olma	11
Geribildirim, pekiştirici vermeme.	9
Söz hakkı vermeme/etkin katılıma engel olma.	8
Başarısızlığı yüzüne vurma	8
Başarabileceği görevlerde dahi fırsat vermeme.	7
Öğrenci ile iletişim kurmama	7
Bireysel farklılığı göz ardı etme.	6
Öğretmenin bilgi yetersizliği.	5
Öğrenciyi yüreklendirmeme/şevklendirmeme.	4
Kazanması gerekenleri kazandırmama.	3
Geliştirmeye çalışmama.	3
Sabırsızlık.	3
Söz hakkı vermeme.	3
Sınıfta rahat hareket edeceği uygun ortam oluşturmama.	2
Öğrenciyi var olan özellikleri ile tanımama.	2
Uygun hitap etmeme.	1

Tablo 2'ye göre sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı pasifize etme kategorisi içinde gösterilebilecek olumsuz davranış örneklerinde sıklığı en fazla olanlara göre gözlenen olumsuz davranış ve uygulamalar şöyledir: arka sıralara oturtma, düzeğe uygun araç, yöntem tekniklere yer vermeme, derse etkin katılımını sağlamak istememe/engel olma, geribildirim, pekiştirici vermeme, söz hakkı vermeme/etkin katılıma engel olma, başarısızlığı yüzüne vurma.

Tablo 3: Psikolojik Yaklaşımları Açısından Gözlenen Olumsuzluklara İlişkin Alt Boyutlar ve Gözlenme Sıklıkları

PSİKOLOJİK YAKLAŞIMLAR	F: 97
Alaya alma, aşağılama, küçük düşürme, rencide etme.	35
Sevgi, ilgi göstermeme	29
İlgisizlik-kayıtsızlık-uğraşmak isteme.	12
Kaynaştırma öğrencisi olduğunun bilincinde olmama.	10
Arkadaşlarının öğrenciye karşı olumsuz tutum geliştirmesini görmezden gelme.	4
Şefkat göstermeme	4
Aşırı merhamet gösterme.	1
Önemsememe, yardımcı olmama.	1
Ön yargılı davranma.	1

Tablo 3'e göre sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşın psikolojik yaklaşımlar kategorisi içinde gösterilebilecek olumsuz davranış örneklerinde sıklığı en fazla olanlara göre gözlenen olumsuz davranış ve uygulamalar şöyledir: Alaya alma, aşağılama, küçük düşürme, rencide etme, sevgi, ilgi göstermeme, ilgisizlik-kayıtsızlık-uğraşmak isteme, kaynaştırma öğrencisi olduğunun bilincinde olmama.

Tablo 4: Sosyal Çevre Açısından Gözlenen Olumsuzluklara İlişkin Alt Boyutlar Ve Gözlenme Sıklıkları

SOSYAL ÇEVRE AÇISINDAN	F: 74
Sınıftan soyutlama/yok sayma	23
Akran grupları ile kaynaştırmama	8
Görmezden gelme.	8
Diğer öğrencilerden beklediği akademik gelişmeyi bekleme.	8
Öğrencisinin sınıfın bir üyesi olduğunu görmesini sağlamama	6
Aileye yeterince bilgi vermeme, ilişki kurmama.	6
Dışlama.	6
Sosyal etkinliklere katmak istememe	3
Diğer öğrencilerinde olumsuz tutum oluşturmalarına yol açma.	3
Değersizleştirme.	3

Tablo 4'e göre sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşın sosyal çevre kategorisi içinde gösterilebilecek olumsuz davranış örneklerinde sıklığı en fazla olanlara göre gözlenen olumsuz davranış ve uygulamalar şöyledir: Sınıftan soyutlama/yok sayma, akran grupları ile kaynaştırmama, görmezden gelme, diğer öğrencilerden beklediği akademik gelişmeyi bekleme.

Tablo 5: Güven Açısından Gözlenen Olumsuzluklara İlişkin Alt Boyutlar ve Gözlenme Sıklıkları

GÜVEN	F: 33
Öğrencinin öğrenemeyeceğine inanma.	18
Anlayış göstermeme.	11
Güven duymama-vermeme.	2
Öğrencinin hiç bir şey anlamadığını düşünme.	2

Tablo 5'e göre sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşın güven kategorisi içinde gösterilebilecek olumsuz davranış örneklerinde sıklığı en fazla olanlara göre gözlenen olumsuz davranış ve uygulamalar şöyledir: Öğrencinin öğrenemeyeceğine inanma ve anlayış göstermeme.

Tablo 6: Zararlı/Gereksiz Görme Açısından Gözlenen Olumsuzluklara İlişkin Alt Boyutlar Ve Gözlenme Sıklıkları

ZARARLI/GEREKSİZ GÖRME	F:41
Öğrenciyi kabul etmeme, yok sayma.	11
Diğer öğrenciler için tehlike olarak görme.	8
Ders dışı boş şeylerle oyalama.	6
Sınıfta angarya/yük olarak görme.	5
Sınıftaki olumsuzlukları ona maletme.	3
Sınıfta bulunmasından rahatsız olmak, eziyet etmek.	3
Sınıfta bir işe yaramaz, sınıfın cezalısı olarak görme.	2
Öğrencinin okula karşı olumsuz tutum geliştirmesini görmezden gelme.	1
Normal bir birey olamayacağı kanaatinde olma.	1
Sorunlu algılayıp, ilgi göstermeme.	1

Tablo 6'ya göre sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı zararlı/gereksiz görme kategorisi içinde gösterilebilecek olumsuz davranış örneklerinde sıklığı en fazla olanlara göre gözlenen olumsuz davranış ve uygulamalar şöyledir: Öğrenciyi kabul etmeme, yok sayma, diğer öğrenciler için tehlike olarak görme, ders dışı boş şeylerle oyalama, sınıfta angarya/yük olarak görme.

Tablo 7: Olumsuz Davranma Açısından Gözlenen Olumsuzluklara İlişkin Alt Boyutlar ve Gözlenme Sıklıkları

OLUMSUZ DAVRANMA	F: 31
Öğrenci karşısında hakaret etme/kötü söz söyleme	7
Kötü davranma/ceza uygulama.	3
Vicdansız, duyarsız davranma.	3
Suçlayıcı olma.	3
Fiziksel şiddet uygulama.	3
Engeli ile ilgili lakap takma.	3
İtip, kakıştırma.	2
Engeline vurgu yapma.	2
Olumsuz davranışlarında sınıftan dışarı çıkarma.	1
Bağırıp, çağırarak yönetme.	1
Yetersizliğe vurgu yapma.	1
Çocuğun öz güvenini kırma.	1
Hoşgörüsüzlük.	1

Tablo 7'ye göre sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı olumsuz davranma kategorisi içinde gösterilebilecek olumsuz davranış örneklerinde sıklığı en fazla olanlara göre gözlenen olumsuz davranış ve uygulamalar şöyledir: Öğrenci karşısında hakaret etme/kötü söz söyleme. Kötü davranma/ceza uygulama. Vicdansız, duyarsız davranma, suçlayıcı olma, fiziksel şiddet uygulama, engeli ile ilgili lakap takma.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada katılımcı öğrencilerden sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencilerine karşı göstermiş oldukları olumsuz davranışlara ilişkin 6 kategoride sınıflandırılmış 423 olumsuz görüş belirtilmiştir. Bu görüşlerin gözlenme sıklıklarına göre ilk üç sırada belirtilenler, pasifize etme, psikolojik yaklaşımlarda olumsuzluklar, sosyal çevre açısından olumsuzluklar olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenler kaynaştırma öğrencilerine karşı çok sıklıkla olumsuz davranışlar içerisindedirler. Bu sonuçlarda öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi konusunda ve özel eğitim ihtiyacı içinde olan çocuklarla eğitim konusunda önemli sorunlar yaşadıklarının bir göstergesi olabilir. Taşdemir (2011), Babaoğlu ve Yılmaz (2010), Sarı ve Bozgeyikli (2003), İzci (2005) Öncül ve Batu (2005), Taşdemir ve Taşdemir (2016) araştırma sonuçları bu araştırma bulgularını desteklemektedir. Ayrıca Koçyiğit (2015) bulgularında, kaynaştırma sürecinde çeşitli sorunlar yaşanmakta ve bu sorunlar ebeveyn (kaynaştırma öğrencilerinin ebeveynlerinin durumu kabullenmemesi, yetersiz iş birliği, üst düzey beklenti, umutsuzluk, diğer

öğrencilerin ebeveynlerinin kaynaştırma öğrencisini kabul etmeme davranışları, kaynaştırma öğrencilerinin ebeveynlerine karşı olumsuz tavırlar), öğrenci (uyum sorunları), yönetici (yetersiz ilgi), öğretmen (kaynaştırma öğrencilerini kabul etmeme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamada yetersizlikler) ve eğitim ortamı (yetersiz araç gereç ve materyal, sınıfların kalabalık oluşu ve kaynaştırma öğrencilerinin ebeveynlerinin yaşadıkları ulaşım sorunları) olduğu bulguları bu araştırmanın bulguları ile özdeşlik taşımaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencisi öğrencilere ilişkin gösterdikleri olumsuz davranışların kategorik olarak örnekleri şöyledir:

1. *Pasifize etme*: Arka sıralara oturtma, düzeye uygun araç, yöntem tekniklere yer vermeme, derse etkin katılımını sağlamak istememe/engel olma, geribildirim, pekiştirme vermeme, söz hakkı vermeme/etkin katılıma engel olma, başarısızlığı yüzüne vurma.
2. *Psikolojik yaklaşımlar*: Alaya alma, aşağılama, küçük düşürme, rencide etme, sevgi, ilgi göstermeme, ilgisizlik-kayıtsızlık-uğraşmak isteme, kaynaştırma öğrencisi olduğunun bilincinde olmama.
3. *Sosyal çevre*: Sınıftan soyutlama/yok sayma, akran grupları ile kaynaştırmama, görmezden gelme, diğer öğrencilerden beklediği akademik gelişmeyi bekleme.
4. *Güven*: Öğrencinin öğrenemeyeceğine inanma, anlayış göstermeme.
5. *Zararlı/gereksiz görme*: Öğrenciyi kabul etmeme, yok sayma, diğer öğrenciler için tehlike olarak görme, ders dışı boş şeylerle oyalama, sınıfta angarya/yük olarak görme.
6. *Olumsuz davranma*: Öğrenci karşısında hakaret etme/kötü söz söyleme, kötü davranma/ceza uygulama, vicdansız, duyarsız davranma, suçlayıcı olma, fiziksel şiddet uygulama, engeli ile ilgili lakap takma.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma öğrencileri ile etkileşimine dönük davranış örnekleri bu konuda öğretmenlere iyimser bakmayı zorlaştırmaktadır. Hali hazırdaki öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ve öğrencileri ile etkileşimi bağlamında önemli sorunlar yaşandığına önemli göstergedir.

Öneriler

Öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine ve kaynaştırma öğrencilerine dönük yeterliklerini sağlayıcı eğitim hizmetlerine önem verilmelidir. Bu konuda Milli Eğitim Bakanlığı il içi örgün eğitim hizmetlerini etkin kılmalı, internet temelli eğitim yaklaşımları ile de öğretmenlerin kaynaştırma eğitimine dönük hem duyarlılıkları hem de eğitim ihtiyaçları karşılanmalıdır.

Not: Bu çalışma Antalya'da 18-20 Mayıs 2017 tarihlerinde düzenlenen 8'inci Eğitimde Yeni Yönelimler Kongresinde bildiri olarak da değerlendirilmiştir.

KAYNAKÇA

Babaoğlu, E. ve Yılmaz, Ş. (2010) Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlikleri. *Kastamonu*.

Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G., (2016), *Kaynaştırma* (9. Baskı), Ankara: Kök.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (2. Baskı), Ankara: Pegem.

Gay, L., Mills. G. & Airasian, P. (2006). *Educational research: Competencies for analysis and application* (8th ed.). New York: Prentice Hall.

Gümüş, M., Tan, Ç. (2015). İlkokul ve ortaokul çağında kaynaştırma eğitimi gören öğrencilere karşı normal gelişim gösteren öğrencilerin tutumlarının incelenmesi, *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 79-94.

Gürsel, O. (2007). Kaynaştırma uygulamalarında öğrenci gereksinimlerinin değerlendirilmesi. (Ed. S. Eripek.) *İlköğretimde Kaynaştırma*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.

Gürsel, O. (Ed). (2005). *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi*. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.

İzci, E. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının "özel eğitim" konusundaki yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 106-114.

Koçyiğit, S. (2015). Türkiye ana sınıflarında kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen-rehber öğretmen ve ebeveyn görüşleri. *Teke Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 4/1, 391-415.

Mastropieri, M. A &, Scruggs, T. E. (2016). *Kaynaştırma Etkili Farklılaştırılmış Öğretim İçin Stratejiler* (5. Baskı), Mustafa Şahin, Taner Altun (Çev.), Ankara: Nobel.

Metin, N. (1992). Okul öncesi dönemde özürlü çocuklar için kaynaştırma programları. *Özel Eğitim Dergisi* 1 (2), 34-36.

Metin, N. (1997). *Özürlü çocuklar için kaynaştırma programları*. ÖZEV. Türkiye Özürlüler Eğitim ve Dayanışma Vakfı Yayın Organı, Sayı:2, s: 10-11.

Metin, N. (2005). Üstün yetenekli çocuklar ve özellikleri. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi* 2 (11□2), 77-80.

Öncül, N. ve Batu, E. S., (2005). Normal gelişim gösteren çocuk annelerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 6(2), 37 – 54.

Sarı, H. ve Bozgeyikli, H. (2003). Öğretmen adaylarının özel eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi: Karşılaştırmalı bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 183-203. Number 32, 2011.

Sarı, M. ve Özgök, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinde okula aidiyet duygusu ve empatik sınıf atmosferi algısı, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 479-492.

Sönmez, V. ve Alacapınar, F.G. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*, Anı Yayınları. Ankara.

Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye’de Kaynaştırma Uygulamaları Yayınlar Araştırmalar (1980- 2005), *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 15-23.

Sucuoğlu, B. (2006). *Etkili Kaynaştırma Uygulamaları*, Ankara: Ekinoks.

Sucuoğlu, B. ve Kargın T. (2006). İlköğretimde Kaynaştırma Uygulamaları, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

Taşdemir, F.(2010) *İlköğretimde Kaynaştırma-Kavramsal Çerçeve, Programlar*. Kırşehir.

Taşdemir, M. (2011). İlköğretimde kaynaştırma uygulaması üzerine bir durum çalışması, *The Journal Of Qafgaz*, 32, 125-133.

Taşdemir, M. ve Taşdemir, F. (2016). Ödül ve etkisi üzerine deneyimler, *International Journal of Eurasia Social Sciences*, Vol: 7, Issue: 23, pp. (172-190).

Woodside, A. (2010). *Case study research: Theory, methods, practice*. UK: Emerald.

Yin, R. K. (1994). *Case study research design and methods (2nd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.